

Сандра Болдіжар

к. ю. н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Вадим Пішта

аспірант

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОРУШЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТАЄМНИЦІ У ЗВ'ЯЗКУ З СУСПІЛЬНОЮ НЕОБХІДНІСТЮ

Особа, яка звертається до медичного працівника за допомогою при підозрі на Covid-19, розраховує на збереження інформації, яку вона надає лікуючому лікарю і відповідно на гарантоване державою право на лікарську таємницю.

До суб'єктів збереження медичної таємниці відносять не тільки лікуючого лікаря, а й усіх медичних працівників та інших осіб, яким у зв'язку з виконанням професійним чи службових обов'язків стало відомо про стан здоров'я пацієнта. Зазначені особи не мають права розголошувати такі відомості, крім випадків, які передбачені законодавством.

Але у зв'язку з ситуацією, яка складається станом на сьогодні, ми спостерігаємо тенденцію щодо розширення кола осіб, які володіють персональними даними пацієнта. Це коло значно розширилось. Тому доречно розглянути питання про те, чи можливо розголошувати таку інформацію, в силу обставин.

Це питання є актуальним і тому, що у Києві створено Моніторинговий центр за контролем дотримання самоізоляції хворими в легкій формі, що лікуються вдома та контактерами з хворими. А також – правил обсервації людьми, які повернулися з країн, де зафіксовані випадки Covid-19. Моніторинговий центр працює над збором інформації від: сімейних лікарів, «Київського лабораторного центру МОЗ України», Державної прикордонної служби, Головного управління Нацполіції, інших служб, від мешканців міста. Також створена єдина база, щоб більш детально контролювати розповсюдження вірусу[1].

Тому необхідно звернути увагу на те, як співвідноситься право на приватність та конфіденційність особи з обмеженнями, які виникають у зв'язку з пандемією Covid-19, зокрема і у зв'язку з суспільною необхідністю.

Відповідно до статті 6 Європейської хартії прав пацієнтів: «Кожна особа має право на конфіденційність особистої інформації, включаючи інформацію про стан здоров'я, медичний огляд чи обстеження, їх результати, інтимну і сімейну сторони життя, а також право на захист приватності під час проходження діагностичних, лікувальних чи реабілітаційних процедур».

У статті 32 Конституції України зазначено, що:

«Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини».

Згідно зі статтею 64 Конституції України допускається обмеження прав людини, виключно у випадках, які передбачені Основним Законом. Таким чином, закон має конкретизувати критерії обмеження прав людини, а не коригувати їхній зміст.

У статті 39¹ Основ законодавства України про охорону здоров'я указано, що: «Пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні».

Відповідно до положення статті 21 Закону України «Про інформацію» до конфіденційної інформації відноситься інформація про фізичну особу. При цьому, конфіденційна інформація може поширюватися за згодою особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Як бачимо, в українському законодавстві право на приватність та конфіденційність особи широко врегульоване. При цьому, розголошення будь-якої інформації, яка є конфіденційною, можливе лише у разі, (1) якщо особа надає згоду на поширення такої інформації або (2) якщо для цього існують законні підстави.

Право на приватність та конфіденційність є відносним правом, яке можна обмежити, застосовуючи принцип пропорційності.

Обмеження прав людини, як вважає М. В. Савчин, це втручання публічної влади у сферу приватної автономії індивіда виключно на підставі закону, яким запроваджуються певні заходи, спрямовані на забезпечення балансу приватних і публічних інтересів з метою захисту національної безпеки, громадського порядку, життя і здоров'я інших людей, авторитету правосуддя [2, с. 291].

При цьому, обмеженню може підлягати лише реалізація права, а не саме право про що йде мова у статтях 8-11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Варто розуміти, що обмеження реалізації будь-якого права буде правомірним у тому разі, якщо буде дотримано певні умови, сукупність яких є відомою під назвою «трискладовий тест».

До елементів «трискладового тесту» відносять такі:

- 1) можливість обмеження реалізації права передбачена законом;
- 2) легітимність мети такого обмеження;
- 3) необхідність такого обмеження у демократичному суспільстві [3, с. 18].

У контексті права на приватність та конфіденційність у період пандемії Covid-19 важливим елементом виступає суспільна необхідність обмеження такого права. Саме цей елемент відображає «...відношення балансів прав однієї людини з балансом прав всієї нації на здорове існування та безпечне середовище» [4].

Як зазначає М. В. Савчин, суспільна необхідність обмеження права людини базується, в першу чергу, на тому, що таке обмеження необхідне для демократичного суспільства, оскільки існує потреба захисту більш важливих суспільних цінностей, ніж міркування особистих інтересів особи [2, с. 293-294].

Відповідно до рішення Європейського суду з прав людини «Улссон проти Швеції» було встановлено, щоб втручання було визнано «необхідним у демократичному суспільстві», воно повинно бути обґрунтовано «гострою соціальною необхідністю». А у справі «Соломахін проти України», розглядаючи питання про можливе порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, було зазначено, що: «... порушення

фізичної недоторканості заявника можна вважати виправданим міркуваннями охорони здоров'я населення та необхідністю контролювати поширення інфекційного захворювання в області».

Виходячи з вищенаведеного, ми маємо ситуацію, коли з одного боку йде мова про захист життя та здоров'я великої кількості людей, а з іншого – дотримання права на приватність та конфіденційність. Зрозуміло, що коли мова йде про пандемію – розповсюдження Covid-19у світових масштабах – необхідно зважати на наслідки, які тягне за собою неповідомлення інформації про хворого, та коло його контактів, що може призвести до неконтрольованого розповсюдження Covid-19 та повністю паралізувати економіку та суспільні інститути держави.

У контексті статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод надзвичайна ситуація, яка викликана пандемією Covid-19, дозволяє державі відступити від зобов'язань за Конвенцією, оскільки існує загроза життю нації.

У «Грецькій справі» Європейська комісія з прав людини дала роз'яснення «надзвичайної ситуації». Саме тому, для застосування положень статті 15 вказаної Конвенції необхідно, щоб:

1. Небезпека була реальною та невідвратною.
2. Її наслідки повинні загрожувати всій нації.
3. Повинна існувати загроза продовженню організованого життя суспільства.
4. Криза чи небезпека повинні мати виключний характер, тобто звичайні заходи чи обмеження, які дозволені Конвенцією для підтримання громадської безпеки, здоров'я і порядку повинні бути вочевидь недостатніми.

Зрештою, при запровадженні обмежень реалізації, важливим є те, що розголошення інформації про хворого на Covid-19 не завдасть йому шкоди тією мірою, якою це порушуватиме баланс інтересів особистої недоторканості заявника та інтересів охорони здоров'я населення.

Список використаних джерел

1. Моніторинговий центр контролює дотримання режиму самоізоляції телефоном, також до самоізолюваної особи можуть приїхати з перевіркою. Київська міська рада: вебсайт. URL:

https://kyivcity.gov.ua/news/monitoringoviy_tsentr_kontrolyuye_dotrimannya_rezhi_mu_samoizolyatsi_telefonom_takozh_do_samoizolovano_osobi_mozhut_prikhati_z_perevirkoyu__volodimir_bondarenko/.

2. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 460 с.

3. Дахова І. І. Обмеження реалізації прав і свобод людини: конституційне регулювання та практика Європейського Суду з прав людини. Форум права. 2018. № 4. С. 17-25.

4. Криворот В., Мартиненко А. Втручання в права людини під час пандемії. Юридична газета online: website. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/vtruchannya-v-prava-lyudini-pid-chas-pandemiyi.html>.